لەبارەی فێمینزمی کوردیەوە … سمکۆ محەمەد

مەسەلەی ژن .. مەسەلەی کۆمەڵگەیە ……

فێمینیزم چییە؟ ……

فیمینزم رەوتێکی فکری رادیکاڵی ژنانە دژ بەسیستمی باوکسالاری لەکۆمەڵگەدا، ئەم رەوتە لەئەنجامی توندوژی بەرامبەر بەژنان هاتۆتە ئاراوە، تەنانەت ئەوکاتەی کە ژنان تاڕادەیەك ئازادبوون لەنێو حیزبە سیاسیەکان، ژنان لەچاوی پیاوانەوە بە پلە دوو هاتوون، دواتر ئەم رەوتە فێمی گۆڕا بۆ رەوتێکی توندڕەو بەرامبەر بەپیاو لەرۆژئاوا، بەتایبەتیش سیستمی قەشەسازی و پاپا و کڵێسا تەماشای بوونی ژنانیان دەکرد، ئیدی چەمکەکە لەپزیشکیەوە بوو بەرەوتی فکری سیاسی ژنان و درێژەی کێشا تائەو رادەیەی رۆژهەڵاتیشی گرتەوە. هەڵبەت "بۆیەکەمجار زاراوەی فیمینیزم (feminzme) سەرەتا بەشێوەی نیمچە بابەتێکی پزیشکی بەزمانی فەرانسەیی بۆ گەشەی ئەندامەکان و تایبەتمەندی رەگەزی نەخۆشەکانی ژنانو دواتر بەتایبەتی بۆ پیاوێك کە پزیشکەکان وای بۆدەچوون پزیشکەکان کە هەندێکجار پیاوان جەستەیان لەژن نزیکە و (tenssexwal) یان ئەو پیاوانەی بەجەستەی خۆیانەوە ئازاریان دەکێشا، پاشان ئەلکسەندەر دیری نوسەرێکی ناسراوی فەرانسەیی بوو، ئەو زاراوەیەی لەنامیلکەیەدا بۆ ئەو ژنانە بەکارهێنا کە مێردیان هەیە و بەرواڵەت وەکو پیاو هەڵسوکەوت دەکەن" .. (1)

بۆچونێکی دیکە هەیە کە فیمینزم چەمك و دەستەواژەیەکی یاسایی نییە و لەساڵی 1873 هاتۆتە نێو کولتووری فەرانسەییەوە و دواتر تایبەتمەندی وەرگرتووە و هەڵگری پێناسە و پێکهێنەری ڕێبازێکی تایبەتی وەرگرتووە و پاشان پاشگری ئیزمی بۆ زیاد کراوە، چونکە بووە بە ئایدیایەك لە ئایدیاکانی یەکسانیخوازی ژن و پیاو لەژیاندا، ئەو رەوتە پێشتر توندڕەو نەبوون، چونکە ئیلهامیان لەو تێگەیشتنەی مارکس وەرگرتبوو کە دەیگوت " لەسیستمی سەرمایەداریدا ژنان کۆیلەن لەژێر دەستی پیاو و هەتا یەکسانی بەدەست نەیات، ژنان بەکۆیلەیەتی دەمێننەوە". دواتر کەسانی وەکو (رۆزە کاوز و سیمین دی بۆڤارا) و دەیان ژن دەرکەوتن پێشەواتیان کرد و بوون بە تیوریستینی ئەو رەوتەو و توندڕەوی تێکەوت.

(میری دیلی) وەکو کۆمەڵناسێك لەراپۆرتێکدا لەبارەی ژنانەوە کە لەژێر کۆنترۆڵی پیاوان و سەرکوتیان دەکەن ئەنجامیداوە و دەڵێ " وەختێك پیاوان بانگەشەی خاوەندارێتی کەرەستەی ژیانی بەکارهێناوە و دابینی کردووە، هەروەها وەکو خاوەن جەستەیەکی بەهێزی جومگە، هێزی کاری دابینکردووە، ئیتر هاوسەرەکانیان دەکردن بە بەخێوکەری منداڵ و دەیانخستنە ژێر کۆنترۆڵی خۆیانەوە و پەراوێزیان دەخستن".
هەروەها دەڵێ پیاوان کەڵکیان لەزەبر و زەنگ بەرامبەر بە ژنان وەرگرتووە، ئەم رەوتە لەسەدەی 19 زیاتر سەریهەڵداو بوو بەباو لەنێو ژنان و بەتایبەتیش لە رۆژئاوا، دواتر گەشەی کردوو و رەوتەکە گەیشتە رۆژهەڵات و بەتایبەتیش ئەو کۆمەڵگەیانەی کە بەکۆمەڵگەی ئیسلام ناسراون، (قاسم ئەمین) نوسەرێکی بەرەگەز عەرەبە و لەکتێبی (المراه الجدیده) دەڵێ پێشتر هەوڵێك لەنێو دونیای عەرەبی ئیسلامیش هەبوو ژنان لەدژی پیاوان بێنەدەنگ نەبن و داوای مافی خۆیان بکەن، بەڵام شەریعەت ئەوەی بۆ ژنی دانابوو دەبوو پەیڕەوی بکات و ئاینیش بۆچوونی کۆنکریتە و نەدەبوو بگۆڕدرێت، بەڵام بۆ ئەوەی ژنانی ئیسلامیش کەمێك لەزەبر و زەنگ و کوشتن و پەراوێزخستن دوور بکەونەوە، لەوێوە دەستیان پێکرد سەرەتا لەگرینگیدا بەنەخۆشی ژنان و بردنیان بۆ نەخۆشخانە و چارەسەریان لەو سەروەختەدا و دواتر چوونیان بۆ بەرخوێندن و پاشان مافە کۆمەڵایەتیەکان و شوکردن بەئارەزووی خۆیان و هتد، بەڵام ئەمە تەنها لەنێو ئەشراف و بنەماڵە ناودارەکان بوون، چونکە ژنەکانیان بەناز بوون لەلایەن پیاوانەوە، بۆیە نەبوو بەعادەت بۆ ژنانی وەکو بنەماڵە ئاساییەکان، (د. ئیمام عەبدولفەتاح ئیمام لەو کتێبەی وەریگێڕاوە بەناوی (ئەفڵاتۆن و ژن) باس لەوە دەکات کە بەشێك لەو هۆکارانەی کە ژنانی خستۆتە ژێر رکێفی پیاوانەوە، پەیوەندیان بەفەلسەفەوە هەبووە و فەلسەفە کاریگەری زۆری هەبووە، مەسەلەی هۆکاری لاوازی جەستەی ژنان کە لەرێگەی فەلسەفەی کلاسیکیەوە هاتۆتە بەرباس، ئەو تێگەیشتنەی بۆ کۆمەڵگەکان درووستکردووە و سەپاندوویەتی و بەتایبەتی لەسەردەمی یۆنانی کۆندا هاتووە، کە ژنان ناتوانن سەرکردایەتی بکەن، مەگەر دەگمەن ژنێك هەڵبکەوێ لەکۆمەڵگەیەك سەرکردایەتی پیاو وەکو مێژوو باسی دەکات، تاقمێکی تر لەفەیلەسوفان باس لەوە دەکەن تازە بوونی ژن بۆ بەرهەمهێنانی منداڵ و بەخێوکردن و خۆ ئامادەکردن بۆ بەتاڵکردنەوەی سێکسی پیاوان، وەکو حاڵەتێکی سرووشتی لێهاتووە و بووە بەنەریت و عادات و تەقالید و بەشێکی زۆریش لەیاسا، کەواتە هەوڵەکان بۆ رزگارکردنی ژن تەنها لەپێدانی هەندێ مافی ئینسانی و شارستانی و کارکردن دەبێت، نەك بۆ سیاسەت و کاری قورس کە نەجەستەی ژن رێگەی پێدەدات

و نە بواریشی هەیە بتوانێ لەیەك كاتدا هەموو ئەو كارە سرووشتیانە و كاری دیكەی سەركردایەتی و كارگێڕی و شەڕ و هتد بكات، هەندێك لەو ژنانەی كە وەكو فیمینیست خۆیان نیشاندەدەن، نەك هەر لەبواری فەلسەفە و فكرەوە وەڵامی ئەم باسەیان پێنیە، بەڵكو ناتوانن ئەو فكرەیەی كە هەیە بەخودی ژنانیشی بگەێنن، چونكە هێشتا بەچاوی سۆز و بەزەییەوە تەماشای كێشەی كۆمەڵگە دەكەن و بەمەسەلەی ژنان پێناسەی دەكەن، لەحاڵێكدا مەسەلەی ژن مەسەلەی كۆمەڵگەیە، ئەگەرنا ژنێك لەهەر كونجێكی دونیا كێشەی هەبێت بەبێ پیاو یان برا یان باوك و كەسوكار كێشەی نییە، بۆچی دەبێ پیاو دژی ژن بێت، بەڵام سیستمی سیاسی لەبەرچاو نەگیرێ، ئەمە لەكاتێكدا سیستمی سیاسی ژنی كردووە بە پلە دووی كۆمەڵگە بەدرێژایی مێژوو، نەك پیاو.

گۆشەگیری ژنان

ئەگەرچی هیچ شەرع و یاسایەك و نەریتێك ڕێگەنادات ژن گۆشەگیر بێت، بەڵام ئەم حاڵەتە لەهەموو كونجێكی دونیادا بە وڵاتە پێشكەوتووەكانیشەوە بوونی هەیە، بۆ نموونە لەوڵاتانی ئەسكەندەنافیا بەهۆی كەشوهەوا و نەبوونی پەیوەندیەكی پتەوی كۆمەڵایەتی و بەهۆی تاك گەرایی و ئازادی لەرادەبەدەری تاكەوە، هەروەها بەهۆی ئەو ئازادیەی كە لەلایەن دەوڵەتەوە بەدەستوور و یاسا ڕێكخراوە و فەزڵیان بەسەر پیاوانەوە هەیە، گۆشەگیر بوون و زۆرجاریش ئەو گۆشەگیرییە دەبێتە هۆی خۆكوشتن، لەوڵاتانی ئەفریقا نەریتێك هەیە كە ژن دەتوانێ بەتەنها بژی و پێویستی بەپیاو نەبێ، ئەم نەریتە بەقسەی كۆمەڵناسەكان گورزێكی كوشندەی لەژیانی سروشتی و خێزانداری و سێكسی ئاسایی داوە و چارەسەریشی ئەستەمە، چونكە بووە بەنەریت و ئاسان نییە بگۆڕێت، لەكوردەواریشدا ئەمە بەشێوەیەكی ترە كە گۆشەگیری مەرج نییە ژن بەتەنها بژی تاكو دوچاری ئەو حاڵەتە ببێتەوە كە گۆشەگیر بێت، بەڵكو زۆرجار بەناچار لەناو خەڵك و كۆمەڵگەشە، بەڵام هەمیشە هەست بەتەنهایی دەكەن، یان ئەوەتا بەهۆی جەستەیانەوە كە زۆرجار یان توشی شۆكی پیاو و خێزان بوونە وینەی ناشیرین و ئەزموونی ناحەزیان بینیوە و بیستووە لەگێڕانەوەی چیرۆكە خەمناكەكانی كۆمەڵگە كە چۆن ژنان بوون بەقوربانی سیكس و خێزان و هتد، ئیتر ئەمە بۆتە هۆی گۆشەگیر بوون، یان ئەوەتا بەهۆی هارمۆنی تێكەڵاوەوە لەجەستەیان كە هەندێكجار ئەندامی زایەندیان نێرە و بۆخۆیان بەجەستە و بەرواڵەت ژنن، ئیدی ناتوانن وەكو پێویست وەكو ئینسانی ئاسایی هەڵسوكەوت بكەن لەناو خەڵكدا، بۆیە بەناچار دەبێ گۆشەگیر بن و نە شوو بكەن و

نەتێکەڵاوبن، نەك تووشی تەشیر و سوکایەتی ببن، بەڵام لەگەڵ تەنها بوونەوەیان بەهۆی نەمانی کەسوکار لەدەوروپشتیان یان مردنی ئەوانیدیکەی کەسوکار، کەسەکە بەتەنها دەبێتە کەرەستەی ئەوانی تر بۆ گاڵتەجاڕی و سوکایەتیپێکردن، هۆکاری ئەمەش ئەوەیە کە هیچ یاسایەك نییە بەرگری لەژیانی ئەم جۆرە کەسانە بکات، یان بەرگری لەمافیان بکات و مومارەسەی ژیان بکەن وەکو ئەوانی تر، بۆیە زۆرجار خۆیان دەکوژن یان بزردەبن لەکۆمەڵگە و تووشی حاڵەتە ناسروشتی دەرونی دەبن و کێشە بۆ کۆمەڵگە و دەوڵەتیش دروست دەکەن، ئەم حاڵەتە لەرۆژئاوا ئاساییەوە دەوڵەت یانەی شەوان و دکتۆری تایبەت و سەندیکای تایبەت و ژیانی تایبەتیان هەیە بەهۆی کولتووری ڕۆژئاوا، بۆیە بەشێك لەکێشەکانیان چارەسەر کراوە، بەڵام لەکوردستان وێڕای ئەو هەموو ڕێکخراوانەی دەربارەی ژنان کار دەکەن، باسی ئەم کێشەیە ناکەن و بەدوایدا ناچن کە لەکێشەی ژن کوشتن مەترسیدارترە و کێشەی گەورەی هەنوکە و داهاتووی کۆمەڵگەیە.

جۆرێکی تری گۆشەگیری ژنان لەوێوە سەرچاوە دەگرێ کە بەهۆی حاڵەتی نائاسایی و شەڕ و ماڵوێرانی و نەبوونی ئەمنیەت و جێگیربوونی کۆمەڵگە، ڕێژەی هاوسەرگیری کەمدەبێتەوە، بۆیە قەیرە کچی ڕێژەکەی بەرەو هەڵکشان دەچێت و دەبێتە هۆی گۆشەگیرییان، بەپێی راپۆرتێکی یەکێك لەرۆژنامەکانی کوردستان ساڵی 2009 ئامارێکی چنگ کەوتبوو، دەڵێ لەکوردستان تەنها ئەوەی بەدەستی دەزگا تەندروستی کۆمەڵایەتیەکانی حکومەت گەیشتووە، ژمارەی قەیرەکچ، نزیکەی 700 قەیرەیە لەکوردستان و زۆربەشیان ئامار دەستی پێڕانەگەیشتووە.
ئەم حاڵەتە بەپێچەوانەوە بۆ ئەو پیاوانەش کە بەجەستە پیاون بەئەندامی زایەندنیان ژنن یان هەر نیانە، بەهەمان شێوەیە کەکێشەی ئازادی و هەڵبژاردنی شێوەی ژیانیان هەیە، ئەمان بەهۆی ئەوەی لەدەرەوەن وەکو ژنان نین بشاردرێنەوە، هەم بۆ کاتی هاوسەگیری زۆر و فشاریان بۆدێت، هەم سوکایەتیان پێدەکرێ کە پیاو نیین و مەرجی پیاوەتیان نییە و سوکایەتیان پێدەکرێ، بۆ نموونە لەرابردوودا چەند دیمەنێکی وەها لەلایەن پۆلیسی عێراقیەوە لەیوتوب بڵاوکراوەتەوە، ئەو کوڕانەی بەرواڵەت پیاون و بەجەستە سینگیان و ئەندامی زایندیان مێینەیە، بەزۆر رووتیان دەکەنەوە و سوکایەتیان پێدەکرێ، لەبەرامبەر ئەمەشدا نە یاسا هەیە کە ئەو کەسانە سزا بدات یاسا پێشێل دەکەن و خۆشیان پیاوی بەناو یاسان، نە لەرووی نەریت و شەرعەوە بەرگریان لێدەکرێ، بۆیە دەبێ بەناچار گۆشەگیر بن لەدیوی ماڵەوە، یان ئەوەتا خۆیان بکوژن.

فێمینستەکان لەهەموو بوارەکان زەحمەتکێکی زۆر بۆ کۆمەڵگە دەخوڵقێنن، لەوانەش مەسەلەی رێگری لەزیادکردنی ئینسان وەکو منداڵ بوون لەلایەن ژنانەوە، ئەمە دەڵێم مەبەستمە باس لەو تێگەیشتنە بکەم کە لەزۆر شوین هەیە و تاڕادەیەکیش لەنێو کۆمەڵگەی رۆژهەڵاتیش بوونی هەیە، بۆ نموونە ئەو تێگەیشتنەی کە فیمینستەکان بۆ ژنانیان پەخشکردووە، ئەوەیە کە ستەمی سەر ژنان و کۆیلە بوونیان لەمێژوودا، دروست و راستەوخۆ پەیوەندی بە پیاوانەوە هەیە و بۆ خۆشبەختی پیاو بووە و هیچی تر، تاکو بۆ موڵك و ماڵ پاراستن کەڵك لەو کوڕو کچانە وەربگرن کە لەبەرهەمی ژنەکانیانە، بۆیە ژنەکان رێگەیان نەدەدا منداڵیان لەپیاوەکان ببێت، لەبەر ئەوەی تێگەیشتنە وەها کەوتبێوە کە ئەگەر ژنان منداڵیان ببێت دەبێ دوور بکەونەوە لەهەر چالاکیەك کەوەکو پیاو بیکەن، هەر دەبێ خەریکی منداڵ هێنان بن و منداڵ بەخێو بکەون و ببن بەکارێکتەری ماڵەوە و نەیەنە دەرەوە وەکو پیاو، لەبارێکی ترەوە بەو هۆیەوە بوو کە فێمینستەکان ژنانیان وەها تێگەیاندبوو کە نابێ ژن ئەوەندە خۆیان بەکەم بزانن و لەکاتی سێکس کردندا تەنها بۆ بەتاڵکردنەوەی غەریزەی سێکسی پیاو بن و دواتر سکیان پڕبێت و منداڵ بۆ پیاو بهێنن، ئەمە دەبووە هۆی ئەوەی کە نابێ ژن خۆی لەو کاتەدا ببینێ کە سوك دەبێ لەبەرچاوی پیاو و سکی پڕدەبێت، ئەمە بوو بەنەریتێك بۆ ژنان کە دوور بکەونەوە لەپێکهێنانی خێزان لەلایەن ژنانەوە، سەرەتاکەشی لەو مێژووەوە وەرگیرابوو وەکو نەریت کە لەئوسترالیا و گینەی نوێ و ئەفەریقا و مایکرۆزێن ئاسام ویرمانی خواروی ئامریکا و چەند شوێنێکی تر، ئەم نموونەیە لەباکوری پاپۆش هەبووە و خراپتریش، بۆ نموونە هیچ ژن و پیاوێك بۆیان نەبووە لەیەکتر نزیك ببنەوە لەشوێنە گشتیەکاندا، ئەگەرچی ژن و پیاوی یەکتریش بن یان دایکی منداڵی پیاویش بێت، بۆیە خێزان هیچ مانایەکی نەمابوو لەئەنجامدا هاورەگەزی دروست بوو، بەومانایەی پیاو لەگەڵ پیاودا سێکسیان دەکرد و ئێستا بەشێوەیەکی دیکە لەهەمودونیادا بووەتە باو، هاوڕەگەزی بەیاسا ناسراوە و دیسان یانەی تایبەت و شوێنی تایبەتیان هەیە وپارێزراون لەلایەن دەوڵەتەوە، فیێمینیستی کوردی ئەگەر هەبێ وەکو رەوتێك یان دیاردەیەکی رێکخراوەی ژنان، کەمو زۆر بەلای ئەم کێشانەدا ناچێت، جگە لەوەی باس لەدروستکردنی شێڵتەر بکات بۆ پاراستنی ئەو ژنانەی کێشەی خێزانیان هەیە، یان لەنەریتی کۆمەڵگە لایانداوە، بەڵام چارەسەری ئەو رێکخراوانەش لەچوارچێوەی سۆز و بەزەیی بۆ ژنان دەرنەچووە، یان ئەوەندەی خۆیان بەو ژنانەوە خەریك کردووە کە لەسەنتەرەکانن و بازرگانیان پێوەدەکەن بەشێك لەرێکخراوەکان، ئەوەندە باسی هۆشیاری ناکەن کە ژنان چۆن بتوانن

ببن بەخاوەنی ئیرادەی خۆیان، یان چۆن نزیك ببنەوە لەدروستکردنی بڕیار لەسەر چارەنووسی کۆمەڵگە..

بەکاڵاکردنی ژن لەبازاڕ

نزار قەبانی دەڵێ " لەهەموو شتێك سەیرتر ئەوەیە ببینم، ژنان خۆیان ستەم لەخۆیان دەکەن".

لەپەراوێزی ئەم دێڕەی شاعیری ناسراوی عەرەب نزار قەببانی دەمەوێ ئەوە بڵێم کە کێشەی ژنان کێشەی ڕەگەزێکی دیاریکراو نییە، یان باشتر بڵێم کە ژنان خۆیان بەشێکی گەورەن لەخوڵقاندنی ستەم لەسەر خۆیان، خۆ بەکاڵاکردن تەنها لەیانەی شەوان و سێکس فرۆشتن و مەلهاکان نییە، بەقەد ئەوەی خۆ بەکەمزانین و خۆفرۆشتنە بە پیاو لەلایەن ژنەوە بەرامبەر بەوەی سەرەتا دەبێت کوڕ داوای کچ بکات وەکو کاڵایەك لەماڵی باوکی ژن، دواتر خەرجیەکان بەشەهامەتەوە بخاتە سەر شانی، وەکو ئەوەی لەخوارەوە باسی دەکەم.

هەڵبەت لەخۆڕایی نییە کە مەوقیعی کۆمەڵایەتی و ئابوری ژنان کەوتۆتە چێشتخانە و ئەکرێ پەروەردەکردنی منداڵ و هتد، بەڵکو لەوێوە سەرچاوەی گرتووە کە لەسەرەتای شوکردنی کچ بەکوڕ و سەپاندنی بەرپرسیارێتی لەسەرەتای هاوسەرگیرییەوە سەرهەڵدەدات، مارەیی و پێشەکی و کڕینی ماڵ و پێداویستی و کەرەستە و تێچوونی ئاهەنگی هاوسەرگیری و کڕینی خشڵ و زێڕ و کەرەستەکانی تر و گرتنی خانوو و هتد، لەلایەن ماڵی کچەوە بەسەر ماڵی کوڕ، یەکێك لەکێشە هەرە گەورەکانی کۆمەڵگەی کوردیە، لێرەوە بەکاڵاکردنی ژن بۆ موڵکداریێتی پیاو دەستپێدەکات، فێمێنیستەکان ئەم باسەیان شینەکردۆتەوە بۆ کچان و بنەماڵە و نەریتی کۆمەڵگە و نەهێشتنی لەرووی یاساییەوە لەڕێگەی میدیا و هۆکارەکانی دیکەوی گەیاندنی ئەم تێگەیشتنە سوننەتیی و پڕ لەکێشەیە، کەچی باس لەمافی ئافرەت دەکەن کە لەراستیدا سەرتای مافی ئافرەت لەکۆمەڵگەی نەریتخواز و کۆنەپەرست و دواکەوتوو و پیاوسالار و هتد، لەم بەکاڵاکردنەی کچانەوە دەستپێدەکات کە پیاوان خۆیان بەخاوەنی ژنان بزانن و ڕێگەنەدەن ژنان وەکو پێویست بچنە دەرەوە و ئیرادەیان هەبێت لەهەموو بوارەکاندا.

ئەمە بەشێکی بەبازاڕکردن و بەکاڵاکردنی ژنانە، بەشەکەی دیکەی ئەوەیە کە لەبازاڕی سیاسەتدا ژنان وەکو کەرەستەی ریکلام بەکاردێن بۆ هەموو پێداویستیەکی ڕۆژانەی ئینسان، ئیدی هەر لە شامپۆ وە بگرە تاکو ماشین و کەرەستەی نێو ماڵ، ئەم بەکاڵاکردنە تەنها بۆ ستەمگەری لەسەر ژنان نییە لەلایەن پیاوانەوە، بگرە لەوێوەیە کە

سیاسەت ڕێگریی یەکەمی ئەم باسەیە کە دواجار بازاڕی پێگەرم دەکات و هاوکێشەی سیاسی لەبیر خەڵك دەباتەوە، خۆشگوزەران کردنی خەڵك بەشێکی لەوێوە سەرچاوەی گرتووە کە دەوڵەت و سیستەم، بۆ ئەوەی یاخیگەرێتی لەسیستەم و شەرع و یاسا و هتد ڕوونەدات، هەرچی زیاتر مەسەلەی ژنان دەکات بەدوو بەشەوە، هەم هێشتنەوەی ژن لەژێر دەستی پیاو بەیاسا، هەم دروستکردنی فەزایەك بۆ ئازادی ژن تاکو ئازادبوونی خۆیان لەوێدا ببینن کە پۆشاك و خۆ ڕازاندنەوە و مۆکداری و وەگرتنی وەزیفەی ئاسان و سەفەرکردن و هتد، بۆیە باڵانسکردنی یەکسانی بەم شێوەیە لەنێو ژن پیاودا لەسیستەمی جێگری ئێستادا بەیان کراوە و بووەتە تێگەیشتن.

مەسەلەی ئەخلاق و پاراستنی نەریت و هێشتنەوەی ئەو دەسەڵاتەی کە لەئەسڵدا بەدەست سیستەمی سیاسیەوەیە، دواجار رادەستی پیاو کراوە بۆئەوەی هاوکێشەکە بەهەڵواسراوی بمێنێتەوە، ژنان ئەمەیان پشتگوێ خستووە و بەتایبەتیش ئەو ژنانەی ڕێکخراویان هەیە و ئەوانەش کە خۆیان بەفێمینیست دەزانن، لەحاڵێکدا بەشێکی زۆری کێشەی ژنان لەکۆمەڵگەی سوننەتی و دواکەوتوویی و نەبوونی دەستوور و یاسایی پێشکەوتنخوازی و شارستانی، لەوێدایە کە ئەخلاق جێگەی بۆ یاسا نەهێشتۆتەوە و بووە بەبەشێکی گەورە لەفەزای کۆمەڵایەتی و دەسەڵاتی کۆمەڵگە. فێمینستەکان دەبێت ئەم تێگەیشتنانە بخەنە بەرباس و موناقەشە و هۆشیارکردنەوەی ژنان، نەك کێشەی لاوەکی و دوورخستنەوەی ژن لەکێشە ئەسڵیەکەیان کەکێشەی کۆمەڵگەیە.

سەرچاوەکان

1: کتێبی فیمینزم. وەرگێڕانی بۆ کوردی ، شنۆ میهر پەروەر، دەزگای وەرگێڕان. ساڵی 2011
2: د. ئیمام عەبدلفەتاح ئیمام. ئەفلاتۆن و ژن. وەرگیڕانی بۆ کوردی. هاوار محەمەد. دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی موکریانی.
3: قاسم امین. المراو الجیده. دار النشر. بیروت. 2010